Якось одного гнома втомило його красиве життя й він захотів чогось нового. Гноми володіють значно потужнішими чарами, ніж інші безсмертні істоти — окрім, можливо, фей та ельфів. Отож, здавалося б, гном, який може здобути все, що захоче, варто йому лише забажати, просто мусить бути щасливим і вдоволеним. Та не так було з Попопо, гномом, про якого ми говоримо. Він прожив на світі тисячі років і спробував усіх задоволень, які тільки міг придумати. Тому життя його стало нудне, як у того, хто не може здійснити жодного бажання.

Урешті Попопо цілком випадково згадав про людей, які населяють міста, і вирішив їх провідати, подивитись, як їм живеться. Це була б непогана забава, замість утомливих годин неробства.

Отож якось уранці, після сніданку такого вишуканого, що ви й уявити собі не можете, Попопо вирушив у світ і одразу опинився посеред великого міста.

Сам він мешкав у місці такому тихому та спокійному, що міський рев його страшенно перелякав. Нерви в нього не витримали навіть трьох хвилин розглядання навсібіч, тому він вирішив відмовитися від пригоди й негайно повернувся додому.

На якийсь час гномове бажання побувати в земних містах було задоволене, проте невдовзі монотонне існування знову обтяжило гнома, і в голову йому прийшла ще одна думка. Уночі люди сплять і в містах має бути тихо. Він їх провідає вночі.

Вибравши відповідний час, Попопо в одну мить перенісся у велике місто та й почав тинятися по вулицях. Усі спали. Не гуркотіли вози повз тротуари, не штовхалися, не кричали й не віталися на ходу юрби заклопотаних людей. Навіть полісмени тихцем дрімали і якось так склалося, що злодюг ніде не було.

Тиша заспокоїла Попопо нерви, і пригода почала йому подобатись. Він заходив у будинки і з великою цікавістю вивчав у них кімнати. Замки та засуви гнома не спиняли, а в темряві він бачив так само, як удень.

Незабаром Попопо зайшов у діловий район міста. Безсмертні істоти не знають крамниць; гроші, обмін та торгівля їм не потрібні. Тож гном просто розглядав з цікавістю товари та крам, як люди розглядають експонати в музеї.

Отак блукаючи, він зайшов у майстерню дамських капелюшків і здивувався, побачивши у великій скляній вітрині багато-пребагато жіночих капелюхів, на кожному чи там, чи тут було прикріплено по опудалу пташки. Хоч на деяких, найретельніше зроблених капелюхах, пташок було по дві, а то й по три.

А гноми ж відомі охоронці птахів і дуже їх люблять. Побачивши так багато своїх маленьких друзів у замкненій вітрині, Попопо розсердився й засумував, бо він же не знав, що капелюшники розміщують пташок на головних уборах навмисно. Тому він одсунув одні двері вітрини, свиснув малим щебетунцям особливим свистом, який гноми і всі птахи добре знають, та й гукнув:

— Друзі! Двері відчинені — вилітайте!

Попопо не знав, що пташки напхані клоччям, однак, напхана чи ні, а кожна пташка повинна коритися томському свистові та томському заклику. Тому пташки злетіли з капелюхів, вилетіли з вітрини й запурхали по всій майстерні.

— Бідолашечки! — сказав добросердий гном, — як же вам хочеться знов опинитися в полях і лісах.

Він одчинив зовнішні двері й вигукнув:

— Летіть собі! Відлітайте, мої гарнюні, і будьте знову щасливі.

Здивовані пташки одразу скорилися. Коли вони здійнялися в нічне небо, гном зачинив двері та й пішов далі гуляти вулицями.

До світанку він побачив багато-чого цікавого, одначе, коли зажеврів день, іще не все місто обійшов, тому вирішив увечері прийти на кілька годин раніше.

Під кінець дня, одразу, як смеркло, він з'явився в місті і, проходячи повз капелюшну майстерню, помітив у ній світло. Зайшовши, гном виявив усередині двох жінок — одна схилила голову на стіл і гірко ридала, а друга її втішала.

Звісно, Попопо був невидимий для смертних, тож він став і послухав їхню розмову.

— Не плач, сестро, — сказала друга, — хоч твоїх гарних пташок і покрали, зате самі капелюшки лишилися.

— На жаль, — дужче заплакала перша, май-стриня-капелюшниця, — підрізаних капелюшків ніхто не купить, бо тепер модно носити на них пташок. А якщо я не продам своїх товарів, я розорюся.

І вона знову заридала, а гном тихцем вийшов з майстерні, трохи засоромлений тим, що у своїй любові до пташок несвідомо скривдив і зробив нещасною земну істоту.

Ця думка трохи згодом повернула його в капелюшну майстерню, коли обидві жінки вже пішли з неї додому. Йому хотілось якось повернути пташок на капелюхи, щоб бідолашна жінка знову була щаслива. Він ходив, шукав, поки не набрів зовсім недалеко на підвал, повний сірих мишок, що жили там безтурботно, здобуваючи собі поживу тим, що прогризалися крізь стіни в сусідні будинки і крали з комор харчі.

— Це якраз те, що треба, — подумав Попопо, — я поміщу цих істот на капелюхи. їхнє хутро майже так само м'яке, як і пір'я пташок, і, здається мені, миші на диво гарні й витончені тваринки. Ба більше, вони живуть крадіжками, а як будуть на жіночих капелюшках, то перевиховаються.

І він виконав закляття, яке витягло всіх мишей з підвалу й помістило на капелюшки у вітрині, так, що вони замінили пташок на вільних місцях. Вийшло дуже пристойно — принаймні з погляду гнома, який у своєму житті мало де бував. Щоб миші не порозбігалися з капелюшків, Попопо їх знерухомив. І так йому сподобалась його робота, що він вирішив лишитися в майстерні й подивитись, як зрадіє капелюшниця, побачивши вишукано прикрашені капелюшки.

Вона прийшла рано-вранці у товаристві сестри, лице в неї було сумне й зажурене. Підмівши й витерши пилюку, розсунувши штори, майстриня відкрила вітрину і вийняла капелюх.

Та як побачила крихітну сіру мишку, що вмостилася серед стьожок та галунів, то голосно верескнула і, впустивши капелюха, одним стрибком вискочила на стіл. Сестра, почувши переляканий вереск, вискочила на стілець і вигукнула:

— Що таке? Що таке?

— Миша! — ахнула капелюшниця, дрижачи з жаху.

Попопо, бачачи це потрясіння, зрозумів, що миші людям особливо неприємні, і що він зробив серйозну помилку, вмістивши їх на капелюхи. Тому він тихо свиснув команду, яку почули тільки миші.

Вони всі негайно зістрибнули з капелюхів, вилетіли з одсунутих дверей вітрини й помчали до свого підвалу. Але ця дія так перелякала капелюшницю з сестрою, що вони, кілька разів голосно верескнувши, попадали додолу й по-вмлівали.

Попопо був добросердий гном, але побачивши, якого лиха завдала людям його нетямущість, одразу захотів додому й покинув бідолашних жінок самих приходити до тями.

Та він не міг позбутися прикрого почуття відповідальності і, добре поміркувавши, вирішив, що нещастя в капелюшниці почалися з того, що він випустив пташок, і все стане, як було, коли пташки знов опиняться у вітрині. Попопо любив пташок і не хотів знову прирікати їх на рабство, проте не знав, як інакше покласти край неприємностям.

Тому він подався шукати пташок. Вони за цей час залетіли далеко, але Попопо здолав цю відстань за одну секунду і виявив, що пташки сидять на гілках великого каштана й весело співають.

Побачивши гнома, пташки вигукнули: — Дякуємо, Попопо. Дякуємо, що нас визволив.

— Не дякуйте мені, — відказав гном, — бо я прибув відіслати вас назад у капелюшну майстерню.

— Чого це? — сердито запитала блакитна сойка, а інші перестали співати.

— Бо я виявив, що та жінка вважає вас своєю власністю і ваше зникнення стало для неї великим нещастям, — відповів Попопо.

— Ти згадай, які нещасні в її вітрині були ми, — серйозно сказала червоногруда вільшанка. — А щодо її власності, то ти ж гном, природний охоронець усіх птахів, ти ж знаєш, що Природа створила нас вільними. Звісно, злі люди нас устрелили й зробили з нас чучела, і продали капелюшниці, але сама ідея, що ми її власність, безглузда!

Попопо був збентежений.

— Якщо я лишу вас на волі, — сказав він,

— то злі люди знову вас устрелять і буде вам не краще, ніж було.

— Дурниці! — вигукнула блакитна сойка,

— тепер не встрелять, бо ми — чучела. До речі, сьогодні вранці двоє мисливців кілька разів у нас стріляли, проте кулі тільки розкуйовдили нам пір'я й застрягли в нашій набивці. Ми тепер людей не боїмося.

— Слухайте! — сказав Попопо суворо, бо відчув, що пташки перемагають у суперечці,

— бідна капелюшниця розориться, якщо я не поверну вас у її майстерню. Ви просто необхідні, щоб належно прикрасити капелюхи. Така тепер мода, щоб жінки носили на капелюхах пташок. Вироби бідної капелюшниці, хоч і оздоблені стьожками та галунами, нічого не варті, доки на них не всядетеся ви.

— Моду, — урочисто сказав чорний дрізд, — придумали люди. Хіба є закон серед птахів чи гномів, який вимагає, щоб ми були рабами моди?

— Отож-бо! Яке нам діло до моди? — верес-кнула коноплянка. — Якби була мода носити на жіночих капелюхах гномів, невже б ти із задоволенням там сидів? Відповідай мені, Попопо!

Попопо був у розпачі. Він не міг скривдити пташок і відіслати їх назад до капелюшниці, але й не хотів, щоб капелюшниця страждала через їх пропажу. Тому він подався додому міркувати, що ж його робити.

Добряче наміркувавшись, він вирішив порадитися з королем гномів, одразу пішов до Його величності й усе чисто розповів.

Король насупився.

— Буде тобі наука, що втручатись у людські справи не годиться, — сказав він. — Та оскільки ти заварив цю кашу, то твій обов'язок усе виправити. Одне певно — наших пташок не можна поневолювати. Через це ти мусиш змінити моду, щоб жінкам більше не стильно було носити на капелюхах птахів.

— Як же я це зроблю? — спитав Попопо.

— Досить легко. Мода часто змінюється межи людьми, котрим скоро набридає носити щось одне. Коли вони читають у своїх газетах і журналах, що в моді таке й таке, то ніколи не ставлять цього під сумнів, а одразу скоряються велінню моди. Тому ти маєш піти в газети й журнали і зачаклувати букви.

— Зачаклувати букви! — луною відгукнувся здивований Попопо.

— Саме так. Змусь їх читати, що вже немодно носити на капелюхах пташок. Це буде розрада для бідолашної майстрині і водночас визволення для тисяч наших дорогих пташок, яких так жорстоко використовували.

Попопо подякував мудрому королю й виконав його пораду.

Гном завітав у редакції всіх журналів і газет того міста, а тоді інших міст, доки не лишилось на землі видання, на сторінках якого не було б надруковано про нову моду. Часом Попопо зачаровував букви, і той, хто читав часопис, бачив тільки те, що хотілося гномові. Часом він заходив до заклопотаних редакторів і дурманив їм голови, доки вони не писали точнісінько те, що він хотів. Люди рідко здогадуються, як сильно на них впливають феї, гноми та ельфи, як часто вони вкладають у їхні голови думки, зрозуміти які можуть тільки маленькі безсмертні.

На ранок, коли бідна капелюшниця переглядала газету, вона з великою радістю прочитала, що "ні одна жінка тепер не зможе носити на капелюшку пташок і бути модною, бо нове віяння потребує тільки стьожок та галунів".

Попопо після цього з великим задоволенням провідав усі капелюшні майстерні, які тільки міг знайти, і пооживляв чучельця пташок, бездумно викинутих майстрами як непотріб. І вони полетіли в поля й ліси з піснями вдячності доброму гномові, який їх урятував.

Часом мисливець бахне з рушниці в пташку, а тоді дивується — влучив він чи ні. Але ви читали цю казку і зрозумієте, що та пташка — то, мабуть, чучело з якоїсь капелюшної майстерні, а його, звісно, з рушниці не вб'єш.